

Küreselleşme ve Finansal Gelişmenin Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkisi: Yükselen Piyasa Ekonomilerinden Yeni Kanıtlar

Fahrettin PALA*

ÖZ

Çalışmanın amacı, yükselen bir ekonomi için birleşik bir çerçevede küreselleşme ve finansal gelişmenin gelir eşitsizliği üzerindeki birleşik etkilerini ampirik olarak incelemektir. Küreselleşme ve finansal gelişmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini incelemek için panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. İlk olarak birimler arasında korelasyonun varlığı, Breusch Pagan (2008) LM testi ve Pesaran, Ullah ve Yamagata (2008) NLM testi ile incelenmiştir. Değişkenlerin durağanlıkları CADF (Crosssectional Augmented Dickey Fuller) Panel Birim Kök testi ile incelenmiştir. Daha sonra Swamy (S) testi ile homojenlik testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkisi Gengenbach, Urbain ve Westerlund Panel Eşbütünleşme testi ile analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki nedensellik Dumitrescu-Hurlin nedensellik testi ile katsayıları ise panel regresyon analizi ile incelenmiştir. Panel eşbütünleşme testi sonucunda değişkenler arasında uzun dönemli herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Kısa vadeli ilişkide ise; finansal gelişme ve enflasyondan gelir eşitsizliğine doğru çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu, küreselleşmeden gelir eşitsizliğine doğrudan tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Panel regresyon analiz sonuçlarına göre, küreselleşme ve finansal gelişmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin istatistiki olarak anlamlı ve negatif, enflasyonun ise istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Finansal Gelişme, Gelir Eşitsizliği, Yükselen Piyasa Ekonomisi, Panel Veri Analizi.

JEL Sınıflandırması: C33, D31, F02, G10.

The Impact of Globalization and Financial Development on Income Inequalities: New Evidence from Emerging Economies

ABSTRACT

The aim of the study is to empirically examine the combined effects of globalization and financial development on income inequality in a unified framework for an emerging economy. Panel data analysis method was used to examine the effect of globalization and financial development on income inequality. First, the existence of correlation between units was examined via the Breusch Pagan (2008) LM test and the Pesaran, Ullah and Yamagata (2008) NLM test. The stationarities of the variables were examined with the CADF (Crosssectional Augmented Dickey Fuller) Panel Unit Root test. Then, homogeneity test was applied via Swamy (S) test. The long-term relationship between the variables was analyzed via the Gengenbach, Urbain and Westerlund Panel Cointegration test. The causality between the variables was analyzed by the Dumitrescu-Hurlin causality test and the coefficients were analyzed by panel regression analysis. As a result of the panel cointegration test, no long-term relationship was detected between the variables. In a short-term relationship; It was concluded that there is a bidirectional causality relationship from

* Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Kelkit Aydın Doğan Meslek Yüksek Okulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, fahrettinpala@gumushane.edu.tr, ORCID Bilgisi: 0000-0001-9565-8638

(Makale Gönderim Tarihi:21.10.2021 / Yayına Kabul Tarihi:20.12.2021)

Doi Number: 10.18657/yonveek.1013087

Makale Türü: Araştırma Makalesi

financial development and inflation to income inequality, and a one-way causality relationship from globalization to income inequality. According to the results of the panel regression analysis, it was concluded that the effect of globalization and financial development on income inequality was statistically significant and negative, while inflation was statistically significant and positively effective.

Key Words: Globalization, Financial Development, Income Inequality, Emerging Market Economy, Panel Data Analysis.

JEL Classification: C33, D31, F02, G10.

GİRİŞ

1970'lerde üç kavram ön plana çıkmıştır. Bunlar neo-liberalizmin yükselişi, küreselleşme ve finansallaşmadır. Neo-liberalizmle birlikte devletin rolü azalmış, küreselleşme süreci ile ekonomik ilişkiler yoğunlaşmış, finansallaşma ile birlikte tüm dünyada finansal işlem hacmi artmış ve bu üç kavram da birbiriyle iç içe geçmiştir. Hem küreselleşme süreci hem de neo-liberalizmin yükselişi salt bir gerçeğe işaret etmektedir ki oda finans ve finansallaşmanın genişleyen egemenliğidir (Bahtiyar, 2015). Küreselleşme ve finansallaşmanın genişlemesiyle birlikte; gelişmiş, yükselen ve gelişmekte olan ülkeler arasında artan eşitsizlik, ekonomistler ve politika yapımcılar açısından can sıkıcı bir kalkınma sorunu haline gelmiştir. Teknolojideki gelişmelere, neo-liberal reformlara ve ülkelerin entegrasyonuna rağmen, artan gelirlerin ve üretim artışının faydaları nüfusun tüm kesimleri arasında eşit bir şekilde paylaşılammıştır. Bundan dolayı büyüyen eşitsizliklerin yarattığı tehdit, ülkelerin büyüme potansiyeli, refah ve makroekonomik istikrarı üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bu önemi açıklamak üzere yapılan çalışmalardan bazıları; Rodriguez vd. (2019) Latin Amerika ülkeleri için yaptığı çalışma sonuçları, Zare (2019)'da 78 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileri için yapmış olduğu çalışma sonuçları ile Nguyen vd. (2019)'da 21 gelişmekte olan ülke ekonomisi için yapmış olduğu çalışma sonuçları örnek olarak gösterilebilir. Yine benzer şekilde Tunalı ve Çetinkaya (2019)'nın G7 ülke ekonomileri için yapmış olduğu çalışma sonuçları da küreselleşme ve finansal gelişmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin üşke ekonomiler açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, eşitsizliğin nedenlerini anlamak, daha eşitlikçi bir gelir dağılımı sağlayan ve sosyal refah endişelerini ele alan politika önlemleri tasarlamak için esastır (Sethi vd., 2021: 640). İşte bu nedenlerden dolayı çalışmada gelir eşitsizliği, küreselleşme ve finansal gelişme arasındaki ilişki incelenmiştir.

Küreselleşme, uluslararası ticaretin, sermaye akışlarının, teknolojik transferin ve kültürel alışverişlerin dünya çapındaki yayılımı tarafından yönlendirilen ekonomik, sosyal ve politik yapıların birbirine daha çok benzediği bir yakınsama ve homojenleşme sürecidir. Bu tür değişiklikler ekonomik faaliyetler için faydalı olsa da, artan eşitsizliğin devam eden küreselleşmenin sonucu olup olmadığı konusunda net bir anlayış mevcut değildir (Lee vd., 2020: 379-380). Bu sorun tam olarak çözülmediği için sorunun çözümü için daha fazla araştırılma yapılması gerekmektedir. Çalışmada da küreselleşme gösterge boyutlarının yükselen piyasa ekonomisi ülkeleri açısından kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesinin bahse konu sorunun çözümüne yardımcı olacaktır.

Finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki faydalı rolü yapılan birçok çalışmada kanıtlanmıştır. Ancak finansal gelişme ile gelir dağılımı arasındaki bağlantıya ilişkin literatür henüz daha yeni gelişmektedir. Finansal gelişmenin gelir dağılımı üzerindeki etkisine ilişkin teoriler çelişkili tahminler sunmaktadır. Literatürde var olan çalışmaların bir kısmı finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasında ters U ilişkisinin olduğunu önerirken, bir kısmı da doğrusal ilişki olduğunu önermektedir (Naceur ve Zhang, 2016: 4). Yapılan çalışmalarda, finansal gelişmenin ekonomik faaliyetler için faydalı olduğu belirtilmiş olsa da, artan eşitsizliğin devam eden finansallaşmanın sonucu olup olmadığı konusunda net bir anlayış mevcut değildir. Bu çalışmada, finansallaşma göstergelerinin farklı boyutlarına sahip ülkelerin kapsamlı bir değerlendirmesi bu tartışmayı çözmeye yardımcı olacaktır.

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

A. Küreselleşme

Literatürde küreselleşme konusunda çok sayıda tanımlama yapılmasına rağmen en çok yapılan tanımlamalardan birisi; mal, hizmet, sermaye piyasaları ve yabancı yatırımlara getirilen uluslararası sınırlamaların azaltılması veya tamamen ortadan kaldırılmasıdır (Baş, 2009: 49). Diğer yaygın tanımlamalardan biriside, esasında ticaret ve sermayenin serbest dolaşımının önündeki engellerin kaldırılması sürecidir (Çelikel Danışoğlu, 2004:218).

Küreselleşme 20. yüzyıla damgasını vuran en önemli olgulardan birisidir. Buna rağmen küreselleşmenin kayıp ve kazançlar üzerindeki etkisi konusunda ortak bir fikir birliği sağlanamamıştır (Konukman ve Çiftçi, 2008: 60). Küreselleşme, bir dizi farklı süreçle gerçekleştirilen çok boyutlu bir fenomen olarak görülmektedir. Küreselleşmenin başlıca itici güçleri; ticari serbestleşme, finansal açıklık ve sermaye hareketleri, bilgi ve iletişim teknolojileri, uluslararası göç vb. unsurlardır (Asteriou vd., 2014:592). Küreselleşmeyi etkilenen iki önemli faktör vardır. Bunlardan birincisi, teknolojik yeniliklere bağlı olarak özel sektörde ulaşım ve haberleşme maliyetlerinde meydana gelen azalmalar, diğeri ise gelişmiş ülkeler ve uluslararası kuruluşlar tarafından uygulanan politikaların etkileriyle ticaret, doğrudan yabancı yatırımlar ve sermaye hareketleri üzerindeki engellerin azalmasıdır (Konukman ve Çiftçi, 2008: 60).

Küreselleşmeye karşı gerek gelişmiş ülkelerde gerekse gelişmekte olan ülkelerde olumsuz tepkiler bulunmaktadır. Bu tepkilerin temel nedenlerinden biri, dış ticaret hacminde meydana gelen artışlara bağlı olarak bazı grupların işsiz kalacağı endişesi, diğeri ise özellikle gelişmekte olan ülkelerde küreselleşme sürecinde ekonomik istikrarsızlığın artabilmesidir. Küreselleşme sonucu ortaya çıkabilecek bu durumlar, hem dünya gelirinin ülkeler arasında dağılımında, hem de ulusal gelirin dağılımında önemli rol oynamaktadır (Konukman ve Çiftçi, 2008: 60).

B. Finansal Gelişme

Finansal gelişme, en basit tanımıyla, bir ülkenin finansal sistemi içerisinde yer alan kurumsal yapılar ve finansal araçların nitelik ve niceliksel olarak gelişmesi olarak tanımlanabilir. Finansal sistemin niteliksel olarak

gelişimi, finansal sistem içerisinde yer alan unsurların etkinliğinde kaydedilen artışlardır. Finansal sistemin niceliksel olarak gelişimi ise, finansal kurumların sayılarındaki artış ve finansal araçların kullanımındaki artışlardır (Özcan, 2013: 6).

Finansal gelişme, olası yatırımlar hakkında ön bilgi oluşturma, yatırımların izlenmesi ve kurumsal yönetimin uygulanması, riskin çeşitlendirilmesi ve yönetimi, tasarrufların harekete geçirilmesi ve bir havuzda toplanması ile mal ve hizmet değişimlerini içerir (Levine, 2004). Finansal gelişmenin ortaya çıkmasının temel nedeni, finansal ve fiziki yatırım kararlarında ihtiyaç duyulan bilgiye erişimde yaşanan sorunlardır. Taraflar arasındaki bilgi asimetrisi, yasal sözleşmeleri ve kurumsal finansal piyasalarını doğurmaktadır (Çeştepe ve Yıldırım, 2016:14).

Finansal sistem, ekonomik gelişmenin ihtiyacı olan tasarruf ve yatırımların reel ekonomiye kazandırılması noktasında önemli rol oynamaktadır. Gelişmiş bir finansal sistemde, finansal kurumların ve finansal araçların sayıları artmakta ve böylece finansal kurumlar fon arz edenlerden sağladıkları fonları etkin bir şekilde fon ihtiyacı olan ekonomik birimlere aktarmaktadır (Şenol, 2019:110).

C. Gelir Eşitsizliği

Gelir dağılımı, bir ülkede elde edilen milli gelirin o ülkedeki kişiler arasındaki dağılımını veya üretimde görev alan üretim faktörleri arasındaki dağılımını ifade eder. Gelir eşitsizliği ise, bir toplumda yer alan gelir gruplarının milli gelirden aldığı pay arasındaki farklılık (orantısızlık) gelir eşitsizliği olarak tanımlanmaktadır (Erikli ve Yücel, 2019:245).

Gelir dağılımında eşitsizliğe neden olan unsurları genel olarak emeğin dağılımı, servetin dağılımı ve faktör fiyatları olarak sayabiliriz. Gelir dağılımında eşitsizliğe neden olan bu faktörlerin yanı sıra, yüksek enflasyon, para arzındaki artışlar, yüksek faiz oranları, yüksek devalüasyon, bütçe açıkları, nüfustaki artış, iç borçlanmalar, tekelleşme, haksız koruma ve teşvikler, gelişime hızındaki büyüklük, vergi sistemindeki etkinlik ve özelleştirme faaliyetleri de sayılabilir (Tayyar, 2011:10).

Gelir dağılımı ölçütleri, gelir eşitsizliği ya da gelir dağılımı eşitsizliği ölçütleri olarak da bilinmektedir. Gelir mutlak eşitlikten ne kadar uzak ya da ne kadar yakın olduğunu belirlemek için yapılan çeşitli istatistikler ölçütler ve yöntemler mevcuttur. Bu ölçüm ve yöntemler (Yücel, 2011).

1. Değişim Aralığı (The Range)
2. Pearson Çarpıklık Katsayısı (Pearson Skewness Coefficients)
3. Göreli Ortalama Mutlak Sapma (Relative Average Absolute Deviation)
4. Göreli Varyans (Relative Variance)
5. Değişme Katsayısı (Coefficient of Variation)
6. Logaritmik Standart Sapma (Logarithmic Standard Deviation)
7. Gini Katsayısı (Gini Coefficient)
8. Kuznets Katsayısı (Kuznets Coefficient)

9. Pareto Katsayısı (Pareto Coefficient)
10. Elteto-Frigyes Eşitsizlik Ölçütü (Elteto-Frigyes Index)
11. Dalton Eşitsizlik Ölçütü (Dalton's Index)
12. Atkinson Eşitsizlik Ölçütü (Atkinson's Index)
13. Sıklık Fonksiyonu (Density Function)
14. Lorenz Eğrisi (Lorenz Curve)
15. Hareketlilik Matrisi (Mobility Matrix)
16. Theil İndeksi (Theil Index)

Çalışmada da gelir eşitsizliği ölçütü olarak Gini Katsayısından (Gini Coefficient) yararlanılmıştır.

Gini katsayısı ya da Gini endeksi Lorenz eğrisinden türetilmiştir. Gini katsayısı matematiksel bir kavram olmasından dolayı ekonomik analizlerde daha kolay, pratik ve anlamlı kullanılma imkanına sahiptir (Peçe vd., 2016:138). Gini katsayısı ya da Gini endeksi İtalyan istatistikçi Corrado Gini tarafından 1912'de geliştirilen gelir dağılımının istatistiksel bir ölçümüdür. Gini katsayısı gelir dağılımını ölçmek için kullanılmaktadır.

Gerek küreselleşme olgusunun giderek kendini daha fazla hissettirmesi, gerekse finansal gelişme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki literatürünün yeni olması ve değişkenler arasında birbirleriyle zıt sonuçların olması bu çalışmanın motivasyon kaynağını oluşturmuştur. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, hızla yükselen piyasa ekonomilerinde 2000-2020 yılları arasındaki yıllık zaman serisi verilerini kullanarak, gelir eşitsizliği ile küreselleşme ve finansal gelişme arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, gelir eşitsizliğini temsilen Gini Endeksi, finansal gelişmeyi temsilen; bankalar tarafından özel sektöre verilen yurt için krediler (GSYİH'nin %), geniş para arzı (GSYİH'nin %), borsada işlem gören şirketlerin piyasa değeri (GSYİH'nin %), borsada işlem göre hisse senetleri toplam değeri (GSYİH'nin %) ve borsada işlem göre hisse senetleri ciro oranı (%) değerleri kullanılmıştır. Küreselleşmeyi temsilen, ekonomik, sosyal ve politik küreselleşmelerden oluşan İsviçre Ekonomi Enstitüsü tarafından açıklanan KOF küresel endeks verileri kullanılmıştır. Kontrol değişken olarak da enflasyon endeksi kullanılmıştır. Verilerin analizinde panel veri analizi kullanılmıştır.

Çalışmanın giriş ve kavramsal çerçevesi açıklandıktan sonra, üçüncü bölümde konuyla alakalı güncel literatür taraması yapılmıştır. Dördüncü bölümde ekonometrik analiz kapsamında çalışmanın veri seti, modeli ve yöntemi açıklanmıştır. Beşinci bölümde bulgular ve bulgulara yönelik yorumlamalar yapıldıktan sonra altıncı ve son bölümde sonuç ve değerlendirme yapılarak çalışma tamamlanmıştır.

II. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Finansal gelişme ile gelir eşitsizliği arasındaki literatür henüz daha yeni gelişmektedir. Kuznets'in (1955) gelir eşitsizliği ve ekonomik gelişmedeki eğilimin ters U şeklinde bir kalıba benzediğini açıklayan çalışması, finansal gelişme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin araştırılmasında ilham kaynağı olmuştur. Ekonomik kalkınma ve eşitsizlik ilişkisine ek olarak Banerjee ve

Newman (1993) ile Galor ve Zeira (1993) çalışmalarında gelir eşitsizliği alanında finansal aracılığın rolünü öne sürmeleri, finansal gelişme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin araştırılmasında öncü çalışmalar olmuştur. Bu konuda Clarke vd. (2006), özel kredi ve banka varlıkları ile ölçülen finansal gelişmeyi gelir eşitsizliğine entegre ederek bir model geliştirmişlerdir. Ayrıca Nikoloski (2013) finans eşitsizliği bağlantısını yeniden inceledi ve Kuznets'in ekonomik kalkınmanın etkisini kontrol ederek finansal Kuznets eğrisi hipotezini test etti (Kavya ve Shijin, 2020: 81). Bu çalışmalardan sonra araştırmacılar tarafından finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar literatürde ki yerini almaya başlamıştır. Bu çalışmalardan güncel olan ulusal ve uluslararası çalışmalar aşağıdaki gibidir.

Sethi vd. (2021)'de Hindistan ekonomisi için 1980-2014 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, küreselleşme ve finansal gelişmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini ARDL sınır testi ile incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal gelişme, küreselleşme ve enflasyonun gelir eşitsizliğini artırdığı, eğitimin ise bu etkiyi azalttığı sonucuna varmıştır.

Türkmen ve Özbek (2021)'de E7 ülke ekonomileri için 1988-2016 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel eşbütünleşme analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, gini endeksi, finansal gelişme ve kişi başına düşen milli gelir arasında eşbütünleşme ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonucuna göre, Türkiye, Brezilya ve Meksika ekonomileri için finansal gelişme endeksinde meydana gelen bir artış gelir eşitsizliğini azaltırken, Çin, Endonezya ve Rusya'da gelir eşitsizliğini artırdığını tespit etmiştir.

Çelik (2021)'de 19 gelişmekte olan piyasa ekonomisi için 1979-2021 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal küreselleşmeyle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel nedensellik analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal küreselleşmeyle gelir eşitsizliği arasında pozitif nedensellik ilişkisi olduğunu tespit etmiştir.

Haan vd. (2021)'de 81 ülke ekonomisi için 1975-2014 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal gelişmeyle yoksulluk arasındaki ilişkiyi panel veri analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal kalkınmanın yoksulluk açığı üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. Ancak finansal gelişmenin daha fazla eşitsizliğe ve dolayısıyla daha fazla yoksulluğa yol açtığından, finansal gelişme bu aktarım kanalı aracılığıyla yoksulluk üzerinde dolaylı bir etkiye sahip olduğu sonucuna varmıştır.

Lee vd. (2020)'de 121 ülke ekonomisi için 1984-2014 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini dinamik sistem GMM analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, küreselleşmenin gelir dağılımını bozduğunu, ancak ekonomik ve finansal istikrarın olumsuz etkiyi azaltabileceğini tespit etmiştir. Ayrıca düşük gelirli veya OECD üyesi olmayan ülkelerde genellikle küreselleşmenin daha yüksek eşitsizliğe neden olduğu sonucuna varmıştır.

Sekmen ve Topuz (2020)'de 11 gelişmiş 11'de gelişmekte olan ülke ekonomileri için 1993-2016 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel veri analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, gelir eşitsizliğinin önemli ölçüde finansal gelişme tarafından yönlendirildiğini, gelişmekte olan ülkelerde finansal gelişmeden gelir eşitsizliğine doğru nedensellik ilişkisinin gelişmiş ülkelerden daha yoğun olduğunu sonucuna varmıştır.

Akbakay ve Barak (2020)'de 13 yükselen piyasa ekonomisi için 1994-2014 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini Pooled Mean Group (PMG) yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, ekonomik küreselleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığı sonucuna varmıştır.

Rodriguez vd. (2019)'da 13 Latin Amerika ülkesi için 1990-2015 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel veri analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal gelişmedeki artışın gelir eşitsizliğini artırdığı sonucuna varmıştır.

Zare (2019)'da 78 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomisi için 2002-2015 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini sistem GMM yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, yüksek düzeyde bir finansal gelişmenin küreselleşen bir dünyada eşit gelir dağılımıyla sonuçlandığını tespit etmiştir.

Nguyen vd. (2019)'da 21 gelişmekte olan ülke ekonomisi için 1961-2017 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel veri analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasında ters bir U-eğrisi ilişkisinin varlığını doğruladığını, bu da gelir eşitsizliğinin finansal gelişmenin erken aşamasında yükselebileceğini ve belirli bir seviyeye ulaşıldıktan sonra düşebileceği gösterdiğini belirtmiştir.

Tunalı ve Çetinkaya (2019)'da G7 ülke ekonomileri için 2003-2013 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, küreselleşmedeki artışın gelir dağılımı üzerindeki etkisini panel veri analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, küreselleşmedeki artış ile gelir eşitsizliği arasında negatif yönlü ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Özcan ve Özmen (2018)'de seçilmiş 7 yükselen piyasa ekonomisi için 1995-2005 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, küreselleşmeyle gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi panel veri analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerinde pozitif etkisi olduğunu tespit etmiştir.

Jeong ve Kim (2018)'de 174 ülke ekonomisi için 1960-2013 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal gelişme, ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel VAR modeli ile incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal derinleşmenin gelir eşitsizliği üzerinde ki etkisinin kısa vadede olumlu ancak zayıf olduğu sonucuna varmıştır.

Şahin (2018)'de 15 gelişmiş ülke ekonomisi için 1995-2014 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel eşbütünleşme analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasında uzun dönemli bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin yönünde finansal gelişmeden gelir eşitsizliğine doğru olduğunu tespit etmiştir.

Lee vd. (2017)'de Çin Halk Cumhuriyeti ekonomisi için 2006-2010 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal gelişme, kentleşme ve küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini regresyon yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal gelişme, kentleşme ve küreselleşmenin gelir üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna varmıştır.

Destek vd. (2017)'de Türkiye ekonomisi için 1977-2013 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal kuznets eğrisinin geçerliliğini ARDL sınır testi yaklaşımıyla incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, kamu harcamaları ve enflasyondaki artışın gelir eşitsizliğini artırdığı ve reel GSYH'daki artışında gelir dağılımını olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Ayrıca, Finansal Kuznets Eğrisi hipotezinin de desteklendiği sonucuna ulaşmıştır.

Khyareh (2017)'de 13 gelişmiş ülke ekonomisi için 1995-2016 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, gelir eşitsizliği ve küreselleşme dinamiklerini işçi piyasası eşitsizliğine vurgu yaparak panel eşbütünleşme analizi ile incelemiştir. Çalışma sonucunda, küreselleşmenin brüt ücret eşitsizliğini artırdığı sonucuna varmıştır.

Bukhari ve Munir (2016)'da 19 Asya ekonomisi için (Endonezya, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Çin, Hindistan, Filipinler, Güney Kore, Tayland, Sri Lanka ve Singapur.) 1980-2014 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, finansal küreselleşme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi panel regresyon ile incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, finansal küreselleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığını tespit etmiştir.

Shahbaz vd. (2015)'de İran ekonomisi için finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi ARDL Sınır testiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin olduğunu, finansal gelişmedeki artışın gelir eşitsizliğini azalttığını tespit etmiştir. Ayrıca, ekonomik büyüme gelir eşitsizliğinde kötüleşmeye neden olurken, enflasyon ve küreselleşmenin gelir dağılımında iyileşmeye neden olduğu sonucuna varmıştır.

Balan vd. (2015)'de G7 ülke ekonomileri için 1970-2010 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, gelir eşitsizliği ile küreselleşme (KOF) endeksi arasındaki ilişkiyi panel veri analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, Fransa ve Kanada ekonomilerinde küreselleşmeden gelir eşitsizliğine doğru tek yönlü, Birleşik Krallıkta ise çift yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Fransa ve Birleşik Krallıkta sosyal küreselleşmeden gelir eşitsizliğine, Fransa'da ise politik küreselleşmeden gelir eşitsizliğine doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna da varmıştır.

Atif vd. (2012)'de 68 gelişmekte olan ülke ekonomisi için 1990-2010 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, küreselleşmenin gelir eşitsizliği

üzerindeki etkisini panel veri analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, gelişmekte olan ülke ekonomilerinde küreselleşmenin gelir eşitsizliğini artırdığı sonucuna varmıştır.

Zhou vd. (2011)'de 60 gelişmiş, geçiş ve gelişmekte olan ülke ekonomisi için 2000-2004 dönemi arasındaki yıllık verileri kullanarak, küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini regresyon analiziyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, 60 ülkenin tamamı için küreselleşmeyle gelir eşitsizliği arasında negatif yönlü ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

III. EKONOMETRİK ANALİZ

Yükselen piyasa ekonomileri açısından gelir eşitsizliği, küreselleşme ve finansal gelişme arasındaki ilişkinin test edildiği bu çalışmada, veri seti ve model açıklandıktan sonra sırasıyla araştırmanın yöntemi açıklanmış ve ardından analiz ve bulguları yorumlanmıştır.

A. Çalışmanın Veri Seti ve Modeli

Çalışmada, gelir eşitsizliği ile küreselleşme ve finansal gelişme arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada, IMF tarafından ileri seviye yükselen piyasa ekonomisi olarak nitelendirilen ve verisine ulaşılabilen 12 ülkenin (Türkiye, Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Meksika, Polonya, Çin, Tayland, Kolombiya, Endonezya, Peru ve Rusya) 2000-2020 yılları arasındaki 21 dönemi kapsayan yıllık verileri kullanılmıştır. İncelenen dönemler arasında Malezya ve Güney Afrika'nın gini endeksi verilerinin eksik olması, Tayvan'ın da verilerine ulaşılabilmesi nedeniyle analiz dışı bırakılmıştır. Araştırmada gini endeksi (GE) bağımlı değişkeni, küreselleşme genel endeksi (KOF) ve finansal gelişme endeksi (FE) bağımsız değişkenleri ifade ederken, enflasyon (ENF) da kontrol değişkeni ifade etmektedir. Bu değişkenlerden; finansal gelişme, enflasyon ve gini katsayısı verileri Dünya bankası veri tabanından (<https://data.worldbank.org/indicator>), küresel endeks verileri ise KOF İsviçre Ekonomi Enstitüsü (<https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>) veri tabanından alınmıştır. Araştırmanın veri setine ilişkin açıklayıcı bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Ampirik analizlerde Stata 14.1 ekonometri paket programından yararlanılmıştır.

Tablo 1. Değişkenlere İlişkin Açıklayıcı Bilgiler

Değişkenler	Kısaltmalar	Açıklama	Kaynak
Gini Endeksi	LGE	Logaritmik Gini Endeksi	Dünya Bankası, WDI
Finansal Gelişme	LFG	Logaritmik Finansal Gelişme Endeksi	Dünya Bankası, WDI
Küreselleşme	LKOF	Logaritmik Küreselleşme Endeksi	KOF İsviçre Ekonomi Enstitüsü
Enflasyon	LENF	Logaritmik Enflasyon Endeksi	Dünya Bankası, WDI

Araştırmanın modeli, literatürde var olan Sethi vd.'nin (2021) çalışmasından yararlanılarak geliştirilmiştir. Bu doğrultuda Çizelge 1'de verilen ve logaritması alınan değişkenlerle kurulan tam logaritmik model, Eşitlik (1) de gösterilmiştir.

$$LGE_{it} = \alpha_i + \beta_{1i}LKOF_{it} + \beta_{2i}LFG_{it} + \beta_{3i}LENF_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

($i = 1, \dots, 12$ ve $t = 2000, \dots, 2020$)

Ampirik model, Eşitlik 1’de gösterildiği gibi gelir eşitsizliğinin (GE), küreselleşmeye (KOF), finansal gelişmeye (FG) ve enflasyona (ENF) bağlı olduğunu varsaymaktadır. Bu nedenle, çalışmanın hipotezi olarak; “Gelir eşitsizliği ile küreselleşme ve finansal gelişme arasında en az bir nedensellik ilişkisi vardır” şeklinde kurulmuştur.

B. Çalışmanın Yöntemi

Çalışmada ilk olarak panel veri modellerinde kullanılacak doğru tahmin yönteminin seçilmesi gereklidir. Modellerde kullanılacak doğru tahmin yöntemi ise yatay kesit bağımlılık testi ile tespit edilir. Çalışmada da birimler arasında korelasyonun var olup olmadığını test etmek için yatay kesit bağımlılık testi uygulanmıştır. Yatay kesit bağımlılığı test sonucuna göre birinci veya ikinci nesil birim kök testleri tercih edilmektedir. Şayet seride birimler arasında herhangi bir korelasyon yoksa birinci nesil birim kök testleri, seride birimler arası korelasyon da varsa ikinci nesil birim kök testleri tercih edilmelidir. Benzer şekilde eşbütünleşme testinin sınanmasında da birinci ve ikinci nesil testlerden hangisinin kullanılacağına karar verilmesine yardımcı olmaktadır. Çalışmada da birimler arası korelasyonun varlığı, Breusch Pagan (2008) LM testi ve Pesaran, Ullah ve Yamagata (2008) NLM testi ile incelenmiştir. Yatay kesit bağımlılığı testi yapıldıktan sonra ekonometrik analizlerin ikinci aşaması olan değişkenlerin durağanlıklarının tespitine geçilmiştir. Literatürde değişkenler arasındaki durağanlığı sınanan birden fazla birinci ve ikinci nesil birim kök testi mevcuttur. Çalışmada değişkenlerin durağanlıkları T>N durumlarında kullanılabilen CADF (Crosssectional Augmented Dickey Fuller) Panel Birim Kök Testiyle incelenmiştir. Pesaran (2007) tarafından önerilen CADF yöntemi, tahmini yapılan ortak faktör farklarının alınması üzerine kurulu birim kök testi yerine, ayrı ayrı serilerin gecikmeli seviyeleri ve birinci farklarının yatay kesit ortalamalarının DF veya ADF regresyonuna faktörler olarak eklenmesidir (Yerdelen Tatoğlu, 2018: 84). Otokorelasyonun olmadığı durumlarda CADF regresyonu Eşitlik (2)’deki gibi tanımlanabilmektedir.

$$\Delta Y_{it} = \alpha_i + p_i Y_{it-1} + d_0 + \bar{Y}_{t-1} + d_1 \Delta \bar{Y}_t + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

CADF yöntemine göre serilerin durağanlıklarını sınamak için kurulan hipotezler aşağıdaki şekildedir.

$$H_0 : p_i = 0 (\text{tümü } i \text{ ler için})$$

$$H_1 : p_i < 0 (i = 1, 2, \dots, N_i) \text{ ve } p_i = 0 (i = N_{i+1}, N_{i+2}, \dots, N)$$

CADF yöntemine göre t istatistik değeri Eşitlik (3)’de verilen formül yardımıyla hesaplanabilmektedir.

$$t_1(N, T) = \frac{\Delta Y_i' \bar{M}_w Y_{i,-1}}{\hat{\sigma}_i (Y_{i,-1}' \bar{M}_w Y_{i,-1})^{1/2}} \quad (3)$$

Eşitlik (3)’de verilen,

$$\Delta Y_i = (\Delta Y_{i1}, \Delta Y_{i2}, \dots, \Delta Y_{iT})', Y_{i,-1} = (Y_{i0}, Y_{i1}, \dots, Y_{iT-1})', \bar{M}_w = I_t - \bar{W}(\bar{W}'\bar{W})^{-1}\bar{W}',$$

$\bar{W} = (t, \Delta\bar{Y}, \bar{Y}_{-1})$, $t = (1, 1, \dots, 1)'$, $\Delta\bar{Y} = (\Delta\bar{Y}_1, \Delta\bar{Y}_2, \dots, \Delta\bar{Y}_T)'$, $Y_{-1} = (\bar{Y}_0, \bar{Y}_1, \dots, \bar{Y}_{T-1})'$ ve

$$\bar{M}_{i,w} = I_T - G_i(G_i'G_i)^{-1}G_i', G_i = (\bar{W}, Y_{i,-1}) \text{ olmak üzere } \hat{\sigma}_i^2 = \frac{\Delta Y_i' M_{i,w} \Delta Y_i}{T-4}$$

şeklinde dir.

CIPS istatistiği ise CADF istatistiğinin ortalaması olup Eşitlik (4)'de gösterildiği şekilde hesaplanmaktadır (Yerdelen Tatoğlu, 2018: 86).

$$CIPS(N, T) = t - bar = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N t_i(N, T) \text{ ya da } CIPS = N^{-1} \sum_{i=1}^N CADF_i \quad (4)$$

Araştırma kapsamında yer alan değişkenlerin durağan olup olmadıkları incelendikten sonra analizin üçüncü aşaması olan homojenlik testine geçilmiştir. Homojenlik testi, kullanılacak yöntemlerin seçiminde önem arz eden bir konudur. Homojenlik testi sonucunda sabit ve eğim katsayılarının birimlere göre değişip değişmemesi durumuna göre eşbütünleşme testi ve tahmin yöntemine karar verilir (Yerdelen Tatoğlu, 2018:246). Bu çalışmada eğim katsayılarının değişip değişmediği Swamy (1970) tarafından geliştirilen Swamy ($\hat{S}$) testi ile incelenmiştir. Bu test yalnızca $T > N$ durumlarında etkin olabilmektedir (Topal, 2017:193). Araştırmanın veri setine göre [$N < T$ ($i=12, t=21$)] birim sayısı zaman sayısından küçük olduğundan Homojenlik testi için Swamy ($\hat{S}$) kullanılması uygundur. Swamy ($\hat{S}$) testinde sınanacak hipotez;

$H_0 : \beta_i = \beta$ şeklinde kurulmakta olup parametrelerin homojen olduğunu ifade etmektedir. Parametrelerin homojenliği, Random Coefficient Modelini (RCM) test etmek için verinin panel yapısını göz ardı eden birimlere özgü OLS tahmincileri ile WE'nin ağırlıklı ortalama matrisleri arasındaki farka bakılır ve aralarında istatistiki olarak anlamlı bir fark yoksa parametrelerin homojen olduğu ifade edilir (Yerdelen Tatoğlu, 2018:247). Swamy tarafından 1970 yılında türetilen ve Hausman türü bir test olan Swamy S Testinin istatistiği Eşitlik (5) de verildiği gibidir.

$$\hat{S} = x_{k(N-1)}^2 = \sum_{i=1}^N (\hat{\beta}_i - \bar{\beta}^*)' \hat{V}_i^{-1} (\hat{\beta}_i - \bar{\beta}^*) \quad (5)$$

Burada $\hat{\beta}_i$ birimlere göre regresyonlardan elde edilen OLS tahmincilerini, $\bar{\beta}^*$ ağırlıklı WE tahmincisini, $\hat{V}_i^{-1}$ ise OLS ve WE tahmincilerinin varyansları arasındaki farkı ifade etmektedir. Swamy S Test istatistiği kriter değerden büyükse parametrelerin heterojen olduğu sonucuna varılır.

Homojenlik testi yapıldıktan sonra analizin dördüncü aşaması olan panel eşbütünleşme testine geçilmiştir. Panel verilerle çalışılırken düzeyde durağan olmayan değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin olup olmadığı eş bütünleşme testleri yardımıyla sınanabilmektedir. Çalışmada da değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkisi ikinci nesil panel eşbütünleşme testlerinden, Gengenbach, Urbain ve Westerlund Panel Eşbütünleşme testiyle incelenmiştir.

Gengenbach, Urbain ve Westerlund (2016) tarafından türetilen bu test, ortak faktör yapısını kullanarak hata düzeltme temelli bir panel eşbütünlük testi. Bu testte Eşitlik (6)'da verilen hata düzeltme modelinden hareket edilmiştir.

$$\Delta y_i = d\delta_{y,x_i} + \alpha_{y_i} y_{i,-1} + \omega_{i,-1} \gamma_i + \upsilon_i \pi_i + \varepsilon_{y,x_i} = a_{y_i} y_{i,-1} + g_i^d \lambda_i + \varepsilon_{y,x_i} \quad (6)$$

Bu testin ilk aşamasında, her birim için modelin OLS tahmini elde edilir ve böylece $H_0 : \alpha_{y_i} = 0$ hipotezi t testi yardımıyla sınanır. Birimlere özgü t istatistiği Eşitlik (7)'de verilen denklem yardımıyla hesaplanır.

$$t_{c_i} = t_{\alpha_{y_i}} = \frac{\hat{\alpha}_{y_i}}{\hat{\sigma}_{\hat{\alpha}_{y_i}}} \quad (7)$$

Panel istatistiği ise t istatistiklerinin ortalaması olup Eşitlik (8)'de verilen denklem yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$\bar{t}_c = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N t_{c_i} \quad (8)$$

Bu teste temel hipotez, $H_0 : \alpha_{y_1} = \dots = \alpha_{y_N} = 0$ iken alternatif hipotez ise $H_1 : \alpha_{y_1} < 0$ şeklinde kurulmaktadır.

Gengenbach, Urbain ve Westerlund (2016) Panel Eşbütünlük testi sonradan analiz beşinci aşaması olan eşbütünlük katsayıları testine geçilmiştir. Çalışmada eşbütünlük katsayıları panel regresyon modelleri ile incelenmiştir. İlk olarak panel regresyon modelleri arasında doğru tahminciyi seçebilmek için F istatistik testi uygulanmış ve test sonucuna göre Havuzlanmış En Küçük Kareler (HEKK), sabit etkiler ve tesadüfi etkiler tahmincileri arasında karar verilmiştir. Sabit ve tesadüfi etki modelleri arasında da tercih yapmak için Hausman testine bakılır ve Hausman testi sonucuna göre hangi modelin kullanılacağına karar verilir. Hausman test sonucuna göre olasılık değeri kritik değerden küçük ise H_0 hipotezi reddedilir ve bu durumda tesadüfi etkiler tahmincisi tutarsız olduğu için sabit etkiler tahmincisi tercih edilir.

IV. BULGULAR

A. Yatay Kesit Bağımlılık Testi ve Sonuçları

Panel veri analizlerinde serilerin yatay kesit bağımlılıklarının incelenmesi birim kök testlerinden hangi tahminci yönteminin kullanılacağına karar verilmesi açısından önemlidir. Birimler arasında korelasyon olup olmama durumuna göre birinci veya ikinci nesil birim kök testlerinden yararlanılır. Birimler arasında korelasyon olmadığı durumda birinci nesil birim kök testleri, korelasyon olması durumunda ikinci nesil birim kök testleri tercih edilir. Benzer şekilde eşbütünlük testinin sınanmasında da birinci ve ikinci nesil testlerden hangisinin kullanılacağına karar verilmesine yardımcı olmaktadır. Böylece doğru tahminci yönteminin belirlenmesi ile sapmalı ve hatalı sonuçlar elde edilmesi de önlenmiş olacaktır. Tablo 2'de 12 yükselen piyasa ekonomisi için değişkenlerin yatay kesit bağımlılık testi ve sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. Yatay Kesit Bağımlılık Test Sonuçları

Değişkenler	Testler	CD _{lm1} (BP,1980)	LM _{adj} (PUY, 2008)
LGE	İstatistik Değeri	146.6	12.01
	Olasılık Değeri	0.0000*	0.0000*
LKOF	İstatistik Değeri	152.9	17.74
	Olasılık Değeri	0.0000*	0.0000*
LFG	İstatistik Değeri	180.2	24.02
	Olasılık Değeri	0.0000*	0.0000*
LENF	İstatistik Değeri	194	26.1
	Olasılık Değeri	0.0000*	0.0000*

Not: * %1 anlamlılık düzeyinde yatay kesit bağımlılığının olduğunu gösterir.

Tablo 2’de verilen test sonuçlarına göre %1 anlamlılık düzeyinde H_0 hipotezi reddedildiğinden birimler arasında yatay kesit bağımlılığı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre ülkelerin herhangi birinde meydana gelen ekonomik bir şok diğer ülkeleri de etkileyebilmektedir. Bu sonuçlar küreselleşme süreci ile tutarlılık göstermektedir. Araştırmanın veri setine göre $[N < T (i=12, t=21)]$ birim sayısı zaman sayısından küçük olduğundan yatay kesit bağımlılığı testi için CD_{lm1} ve LM_{adj} testlerinin kullanılması uygundur

B. CADF (Crosssectional Augmented Dickey Fuller) Panel Birim Kök Testi

Çalışmada seriler arasında yatay kesit bağımlılığı olduğu için değişkenlerin durağanlıklarının tespitinde ikinci nesil birim kök testlerinden yararlanılmıştır. Her birimin zaman etkilerinden farklı etkilendiğini varsayan ve mekânsal otokorelasyonu dikkate alan CADF (Pesaran, 2007) testi $T > N$ durumunda kullanılabilir (Yıldırım vd., 2013: 89). Çalışmada da veri seti incelendiğinde $T > N$ olduğu için değişkenlerin durağanlıkları paneli oluşturan her bir ülke için ayrı ayrı birim kök istatistiği (CADF) ve panelin geneli için test istatistiği (CIPS) değerleri ile incelenmiş ve test sonuçları Pesaran (2007) kritik tablo değerleri ile birlikte Tablo 3, 4, 5 ve 6’da verilmiştir.

Tablo 3. Gini Endeksi (GE) İçin CADF Test Sonuçları

Ülkeler	Gecikme Uzunluğu	CADF Test İstatistiği	Kritik Değerler					
			%1	%5	%10			
Türkiye	1	-3.248	-4.67	-3.87	-3.49			
Brezilya	1	-3.856***						
Çek Cumhuriyeti	1	-3.072						
Macaristan	1	-2.579						
Meksika	1	-2.884						
Polonya	4	-1.164						
Tayland	2	-1.128						
Çin	2	-1.470						
Kolombiya	4	-1.195						
Endonezya	1	-2.706						
Peru	1	-3.197						
Rusya	1	-3.557						
Panel (CIPS)		-2.505				-3.10	-2.86	-2.73

Not: *, **, *** sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde serilerin durağan olduğunu gösterir. Test modeli olarak sabitli ve trendli model seçilmiştir. Kritik değerler, her bir panel için ülke ve zaman boyutu dikkate alınarak Pesaran (2007) çalışmasındaki Tablo I(b)’den, panelin geneli için kritik değerlerde yine Pesaran (2007) çalışmasındaki Tablo II(b)’den alınmıştır. Maksimum gecikme uzunluğu 4 olarak alınmış ve optimal gecikme uzunlukları, Schwarz bilgi kriterine göre belirlenmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, her bir ülkenin ayrı ayrı durağanlığının test edildiği CADF test istatistiğine göre, sadece Brezilya'nın mutlak değer olarak %10 anlamlılık düzeyinde kritik değerden büyük olduğu görülmektedir. Bu durum LGE'nin Brezilya açısından sürdürülebilir olduğunu ifade etmektedir. Araştırma kapsamında yer alan diğer ülkeler incelendiğinde ise CADF test istatistik değerinin mutlak değer olarak kritik değerlerden küçük olduğu görülmektedir. Bu durum LGE'nin anılan ülkeler açısından sürdürülebilir olmadığını ifade etmektedir. Panelin bir bütün olarak durağanlığının testi için kullanılan panel istatistiği (CİPS) değerinin de mutlak değer olarak kritik değerlerden küçük olduğu görülmektedir. Bu durum LGE'nin panelin bütünü açısından sürdürülebilir olmadığını, başka bir ifadeyle yükselen piyasa ekonomisi ülkeleri için düzeyinde durağan olmadığını ifade etmektedir.

Tablo 4. Finansal Gelişme Endeksi (FG) için CADF Test Sonuçları

Ülkeler	Gecikme Uzunluğu	CADF Test İstatistiği	Kritik Değerler					
			%1	%5	%10			
Türkiye	1	-1.752	-4.67	-3.87	-3.49			
Brezilya	1	-1.796						
Çek Cumhuriyeti	1	-2.631						
Macaristan	3	-3.084						
Meksika	3	-2.772						
Polonya	1	-3.641***						
Tayland	3	-3.180						
Çin	1	-1.259						
Kolombiya	1	-5.188*						
Endonezya	1	-2.198						
Peru	1	-2.886						
Rusya	1	-3.256						
Panel (CIPS)		-2.804				-3.10	-2.86	-2.73

Not: *, **, *** sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde serilerin durağan olduğunu gösterir.

Tablo 4 incelendiğinde, CADF test istatistiğine göre, Kolombiya'nın mutlak değer olarak %1, Polonya'nın ise mutlak değer olarak %10 anlamlılık düzeyinde kritik değerden büyük olduğu görülmektedir. Bu durum LFG'nin Kolombiya ve Polonya açısından sürdürülebilir olduğunu ifade etmektedir. Araştırma kapsamında yer alan diğer ülkeler incelendiğinde ise CADF test istatistik değerinin mutlak değer olarak kritik değerlerden küçük olduğu görülmektedir. Bu durum LFG'nin anılan ülkeler açısından sürdürülebilir olmadığını ifade etmektedir. Panelin bir bütün olarak durağanlığının testi için kullanılan panel istatistiği (CİPS) değerinin de mutlak değer olarak kritik değerlerden küçük olduğu görülmektedir. Bu durum LFG'nin panelin bütünü açısından sürdürülebilir olmadığını, başka bir ifadeyle yükselen piyasa ekonomisi ülkeleri için düzeyinde durağan olmadığını ifade etmektedir.

Tablo 5. Küreselleşme (KOF) Endeksi İçin CADF Test Sonuçları

Ülkeler	Gecikme Uzunluğu	CADF Test İstatistiği	Kritik Değerler		
			% 1	% 5	% 10
Türkiye	2	-0.922	-4.67	-3.87	-3.49
Brezilya	1	-2.931			
Çek Cumhuriyeti	1	-3.297			
Macaristan	1	-3.194			
Meksika	1	-3.106			
Polonya	1	-2.903			
Tayland	1	-2.743			
Çin	1	-2.807			
Kolombiya	1	-3.671***			
Endonezya	1	-4.117**			
Peru	1	-3.942**			
Rusya	1	-4.469**			
Panel (CIPS)		-3.175*			

Not: *, **, *** sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde serilerin durağan olduğunu gösterir.

Tablo 5 incelendiğinde, CADF test istatistiğine göre, Endonezya, Peru ve Rusya'nın mutlak değer olarak %5, Kolombiya'nın ise mutlak değer olarak %10 anlamlılık düzeyinde kritik değerden büyük olduğu görülmektedir. Bu durum LKOF'un Endonezya, Peru, Rusya ve Kolombiya açısından sürdürülebilir olduğunu ifade etmektedir. Araştırma kapsamında yer alan diğer ülkeler incelendiğinde ise CADF test istatistik değerinin mutlak değer olarak kritik değerlerden küçük olduğu görülmektedir. Bu durum LKOF'un anılan ülkeler açısından sürdürülebilir olmadığını ifade etmektedir. Panelin bir bütün olarak durağanlığının testi için kullanılan panel istatistiği (CIPS) değerinin de mutlak değer olarak %1 kritik değerinden büyük olduğu görülmektedir. Bu durum LKOF'un panelin bütünü açısından sürdürülebilir olduğunu, başka bir ifadeyle yükselen piyasa ekonomisi ülkeleri için düzeyinde durağan olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 6. Enflasyon (ENF) Endeksi İçin CADF Test Sonuçları

Ülkeler	Gecikme Uzunluğu	CADF Test İstatistiği	Kritik Değerler		
			% 1	% 5	% 10
Türkiye	1	-5.180*	-4.67	-3.87	-3.49
Brezilya	4	-1.870			
Çek Cumhuriyeti	4	-2.802			
Macaristan	2	-1.349			
Meksika	2	-1.634			
Polonya	2	-1.950			
Tayland	2	-1.549			
Çin	2	-1.845			
Kolombiya	2	-2.130			
Endonezya	1	-2.264			
Peru	1	-2.261			
Rusya	4	-1.780			
Panel (CIPS)		-2.218			

Not: *, **, *** sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde serilerin durağan olduğunu gösterir.

Tablo 6 incelendiğinde, CADF test istatistiğine göre, sadece Türkiye'nin mutlak değer olarak %1 anlamlılık düzeyinde kritik değerden büyük olduğu görülmektedir. Bu durum LENF'nin Türkiye açısından sürdürülebilir olduğunu

ifade etmektedir. Araştırma kapsamında yer alan diğer ülkeler incelendiğinde ise CADF test istatistik değerinin mutlak değer olarak kritik değerlerden küçük olduğu görülmektedir. Bu durum LENF'nin anılan ülkeler açısından sürdürülebilir olmadığını ifade etmektedir. Panelin bir bütün olarak durağanlığının testi için kullanılan panel istatistiği (CIPS) değerinin de mutlak değer olarak kritik değerlerden küçük olduğu görülmektedir. Bu durum LENF'nin panelin bütünü açısından sürdürülebilir olmadığını, başka bir ifadeyle yükselen piyasa ekonomisi ülkeleri için düzeyinde durağan olmadığını ifade etmektedir.

C. Homojenlik Testi ve Sonuçları

Bu çalışmada eğim katsayılarının değişip değişmediği Swamy (1970) tarafından geliştirilen Swamy (S) testi ile incelenmiştir. Bu test yalnızca T>N durumlarında etkin olabilmektedir (Topal, 2017:193). Araştırmanın veri setine göre [N<T (i=12, t=21)] birim sayısı zaman sayısından küçük olduğundan Homojenlik testi için Swamy (S) kullanılması uygundur. Yapılan Swamy (S) test sonuçlarına Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Swamy S Test Sonuçları

Model	χ^2 Değeri	P- Değeri
$LGE_{it} = \alpha_i + \beta_{1i}LKF_{it} + \beta_{2i}LFG_{it} + \beta_{3i}LENF_{it} + \varepsilon_{it}$	4151.84	0.0000*

Not:*, %1 anlamlılık düzeyinde eğim katsayılarının heterojen olduğunu gösterir.

Tabloda verilen Swamy (S) test sonuçlarına göre modelin olasılık değeri %1 düzeyinde anlamlı (prob= 0,0000) olduğu için H_0 hipotezi reddedilmiş ve dolayısıyla parametrelerin heterojen olduğu sonucuna varılmıştır.

D. Gengenbach, Urbain ve Westerlund Panel Eşbütünlüşme Test Sonuçları

Tablo 2'de verilen yatay kesit bağımlılık test sonuçlarına göre H_0 hipotezi reddedilerek birimler arasında korelasyon olduğu sonucuna varılmıştır. Yine Tablo 7'de verilen Swamy S Testi sonuçlarına göre de parametreler için homojenliği öngören H_0 hipotezi reddedilerek parametrelerin heterojen olduğu sonucuna varılmıştır. Birimler arası korelasyon ve heterojenliğin olması durumunda birinci nesil eşbütünlüşme testleri zayıf kaldığından dolayı, ikinci nesil panel eşbütünlüşme testleri kullanılmaktadır. Çalışmada da değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin tespitinde Panel Eşbütünlüşme Analizinin varsayımlarıyla uyumlu olan Gengenbach, Urbain ve Westerlund Panel Eşbütünlüşme Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Gengenbach, Urbain ve Westerlund Panel Eşbütünlüşme Test Sonuçları

Model	d.y	Katsayı Değeri	T-bar	P- Değeri
$LGE_{it} = \alpha_i + \beta_{1i}LKF_{it} + \beta_{2i}LFG_{it} + \beta_{3i}LENF_{it} + \varepsilon_{it}$	y(t-1)	-1.089	-3.012	>0.1

Tablo 8'de Gengenbach, Urbain ve Westerlund Panel Eşbütünlüşme Test sonuçları görülmektedir. Tablo 8 incelendiğinde, y(t-1) için hesaplanan katsayı değerinin %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamsız olduğu ve dolayısıyla H_0 hipotezinin reddedilmediği görülmektedir. Bu durumda modeldeki değişkenler arasında eşbütünlüşme ilişkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Bu

sonuçlar değişkenler arasındaki kısa dönem nedensellik ilişkisinin Panel VAR Analizi kapsamında inceleneceğini göstermektedir (Ünsal, 2020:32). Modellerde birimler arası korelasyon ve heterojenlik varsayımlarının olması durumunda, Panel VAR Analizinin bu varsayımlarıyla uyumlu Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Testi kullanılabilir (Yerdelen Tatoğlu, 2018:154). Çalışmada da modellerde birimler arası korelasyon ve heterojenlik varsayımları olduğundan bu varsayımlarla uyumlu Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Testi yapılmış ve sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Test Sonuçları

Nedenselliğin Yönü	Test	Test İstatistiği	P-Değeri
LFG⇒LGE	$\bar{Z}_{N,T}$	6.9124	0.0000*
	$\bar{Z}_N^{Hnc}$	5.2379	0.0000*
LGE⇒LFG	$\bar{Z}_{N,T}$	4.4667	0.0000*
	$\bar{Z}_N^{Hnc}$	3.2928	0.0000*
LKOF⇒LGE	$\bar{Z}_{N,T}$	1.6105	0.1073
	$\bar{Z}_N^{Hnc}$	1.0211	0.3072
LGE⇒LKOF	$\bar{Z}_{N,T}$	11.3353	0.0000*
	$\bar{Z}_N^{Hnc}$	8.7557	0.0000*
LENF⇒LGE	$\bar{Z}_{N,T}$	3.0050	0.0027*
	$\bar{Z}_N^{Hnc}$	2.1302	0.0332**
LGE⇒LENF	$\bar{Z}_{N,T}$	13.9657	0.0000*
	$\bar{Z}_N^{Hnc}$	10.8477	0.0000*

Not:*,** sırasıyla %1 ve %5 anlamlılık düzeyinde değişkenler arasında nedenselliğin olduğunu gösterir. ⇒ simgesi nedenselliğin yönünü gösterir. $\bar{Z}_{N,T}$ (z-bar), $\bar{Z}_N^{Hnc}$ (z-bar tilde) değerlerini göstermektedir. Gecikme uzunluğu AIC’e kriterine göre seçilmiştir ve gecikme uzunluğu 1 olarak belirlenmiştir.

Tablo 9’da yer alan Dumitrescu ve Hurlin Panel Nedensellik Test sonuçlarına göre, finansal gelişme endeksi ile gini endeksi arasında %1 anlamlılık düzeyinde çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu görülmektedir. Küreselleşme endeksi ile gini endeksi arasında ise %1 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu, bu ilişki yönünün de gini endeksinden küreselleşme endeksine doğru olduğu görülmektedir. Ayrıca, enflasyon endeksi ile gini endeksi arasında da %1 anlamlılık düzeyinde çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu görülmektedir. Sonuçlara göre çalışmada, “Gelir eşitsizliği ile küreselleşme ve finansal gelişme arasında en az bir nedensellik ilişkisi vardır” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir. Ayrıca, sonuçlar incelenen ülkeler açısından küreselleşme endeksi ile gini endeksi arasındaki ilişki hariç, diğer tüm değişkenler arasında çift yönlü ilişki olduğu için literatürde var olan “Geri Bildirim Hipotezi’ni” desteklemektedir

E. Panel Regresyon Analiz Sonuçları

Yükselen piyasa ekonomilerinde değişkenler arasında tespit edilen kısa dönemli nedensellik ilişkisinden sonra, kısa dönem katsayılarının tespiti gerekmektedir. Kısa dönem katsayılarının tespiti içinde Havuzlanmış En Küçük Kareler (HEKK), Sabit Etkiler ve Tesadüfi Etkiler tahmincileri arasında karar vermek için F testi uygulanmış ve sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. F Testi Sonuçları

F Testi	74,54	Prob > F = 0.0000
---------	-------	-------------------

Tablo 10’da F testi sonuçları görülmektedir. Bu sonuçlara göre H_0 hipotezi reddedilmekte ve dolayısıyla birim etkinin olduğu anlaşıldığından klasik modelin (HEKK) uygun olmadığı sabit veya tesadüfi etkiler modelinin geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

Sabit ve tesadüfi etki modelleri arasında tercih yapmak içinde Hausman testine bakılır ve Hausman testi sonucuna göre hangi modelin kullanılacağına karar verilir. Bu doğrultuda doğru tahminciyi seçmek için Hausman testi yapılmış ve sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Hausman Test Sonuçları

Hausman İstatistiği	Olasılık Değeri
14.85	0.0019*

Not: *, %1 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 11’de verilen Hausman test sonuçları incelendiğinde olasılık değeri %1 kritik değerden küçük olduğu için H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu durumda tesadüfi etkiler tahmincisi tutarsız olduğu için sabit etkiler tahmincisi tercih edilmiş ve test sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Panel Regresyon (Sabit Etkiler Modeli) Analiz Sonuçları

Değişkenler	Sabit Etkiler	
	Katsayı	P > t
LFG	-0.0368	0.095***
LKOF	-0.6825	0.000*
LENF	0.0663	0.000*
_cons	6.4024	0.000*
F(3,237)		
Prob>F	0.0000	
R ²	0.6845 (%68.45)	

Tablo 12’de verilen panel regresyon analiz sonuçlarına göre, modelin anlamlı olduğu [Prob>F, (0.000)] görülmektedir. Katsayı değerleri incelendiğinde, LFG değişkeni %10 anlamlılık düzeyinde, LKOF ve LENSF değişkenlerinin %1 anlamlılık düzeyinde istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, finansal gelişme ile küreselleşme gelir eşitsizliğini negatif etkilerken, enflasyon gelir eşitsizliğini pozitif yönde etkilemektedir. Yükselen piyasa ekonomilerinde finansal gelişme endeksinde yaşanan bir birimlik bir artış gelir eşitsizliğinde 0,0368 birimlik bir azalışa neden olmaktadır. Benzer şekilde küreselleşmede yaşanan bir birimlik bir artış gelir eşitsizliğinde 0,6825 birimlik bir azalışa neden olmaktadır. Bu sonuç, küreselleşmede meydana gelen artışın gelir eşitsizliğini azaltacağı hipotezini desteklemektedir. Ancak enflasyonda yaşanan bir birimlik bir artış gelir eşitsizliğinde 0,0663 birimlik bir artışa neden olmaktadır.

SONUÇ

Çalışmanın amacı, yükselen piyasa ekonomileri arasında yer alan 12 ülke ekonomisi için 2000-2020 yılları arasındaki yıllık zaman serisi verilerinden yararlanarak küreselleşme ve finansal gelişmenin gelir eşitsizliği üzerindeki birleşik etkilerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak doğru tahminci yönteminin seçilebilmesi için Breusch Pagan (2008) LM ve Pesaran, Ullah ve Yamagata (2008) NLM yatay kesit bağımlılığı testleri uygulanmıştır. Değişkenlerin durağanlıkları CADF (Crosssectional Augmented Dickey Fuller) Panel Birim Kök testi ile sınanmıştır. Durağanlık testinden sonra eğim katsayılarının değişip değişmediği Swamy (S) testi ile incelenmiştir. Değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkisi Gengenbach, Urbain ve Westerlund Panel Eşbütünleşme testiyle analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki nedensellik Dumitrescu-Hurlin nedensellik testiyle katsayıları ise panel regresyon analiziyle incelenmiştir.

Breusch Pagan (2008) LM ve Pesaran, Ullah ve Yamagata (2008) NLM yatay kesit bağımlılığı test sonuçlarına göre birimler arasında korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Birimler arası korelasyonun varlığında ikinci nesil panel birim kök testleri kullanılabilir. Bu doğrultuda değişkenlerin durağanlıkları panelde yer alan her ülke için birim kök istatistiği (CADF) ve panelin geneli için test istatistiği (CIPS) değerleri ile incelenmiş serilerin düzeyinde durağan olduğu tespit edilmiştir. Değişkenlerin durağanlık testinden sonra eğim katsayılarının değişip değişmediği Swamy (S) testi ile incelenmiş ve test sonucuna göre modellenin olasılık değeri %1 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için H_0 hipotezi reddedilmiş ve dolayısıyla parametrelerin heterojen olduğu sonucuna varılmıştır. Değişkenler arasındaki uzun dönem eşbütünleşme ilişkisinin testi için kullanılan Gengenbach, Urbain ve Westerlund Panel Eşbütünleşme test sonuçlarına göre değişkenler arasında uzun dönem ilişki tespit edilememiştir.

Kısa dönem ilişki Dumitrescu-Hurlin nedensellik testi ile incelenmiş ve test sonucuna göre, finansal gelişme endeksi ile gini endeksi arasında %1 anlamlılık düzeyinde çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Küreselleşme endeksi ile gini endeksi arasında ise %1 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi olduğu, bu ilişki yönünün de gini endeksinden küreselleşme endeksine doğru olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, enflasyon endeksi ile gini endeksi arasında da %1 anlamlılık düzeyinde çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre “Gelir eşitsizliği ile küreselleşme ve finansal gelişme arasında en az bir nedensellik ilişkisi vardır” şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir. Ayrıca sonuçlar incelenen ülkeler açısından küreselleşme endeksi ile gini endeksi arasındaki ilişki hariç, diğer tüm değişkenler arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğundan literatürde var olan “Geri Bildirim Hipotezi’ni” desteklemektedir.

Yükselen piyasa ekonomilerinde değişkenler arasında tespit edilen kısa dönemli nedensellik ilişkisinden sonra, kısa dönem katsayılarının tespiti için panel regresyon analizi kullanılmıştır. Panel regresyon analizleri arasında doğru tahminci yönteminin seçimi için F istatistik testi uygulanmış ve istatistik

sonucuna göre sabit veya tesadüfi etkiler modelinin geçerli olduğuna karar verilmiştir. Sabit ve tesadüfi etkiler modeli arasında tercih yapabilmek için Hausman testi uygulanmış ve test sonucuna göre sabit etkiler modelinin daha etkin olduğu sonucuna varılmıştır. Sabit etkiler modeli test sonucuna göre, finansal gelişme ve küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin istatistiki olarak anlamlı ve negatif yönlü olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, finansal gelişmede meydana gelen bir birimlik bir artış, gelir eşitsizliğinde yaklaşık 0,037 birimlik bir azalışa neden olmaktadır. Bu sonuçlar; Haan vd. (2021) ile Shahbaz vd. (2015) çalışma sonuçlarını desteklemektedir. Yine, küreselleşmede meydana gelen bir birimlik bir artış, gelir eşitsizliğinde 0,683 birimlik bir azalışa neden olmaktadır. Bu sonuçlar; Lee vd. (2020), Tunalı ve Çetinkaya (2019), Khyarey (2017), Bukhari ve Munir (2016) ile Zhou vd. (2011) çalışma sonuçlarını desteklemektedir. Ayrıca enflasyonun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönlü olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, enflasyonda meydana gelen bir birimlik bir artış, gelir eşitsizliğinde 0,066 birimlik bir artışa neden olmaktadır. Bu sonuçlar; Sethi vd. (2021), Destek vd. (2017) ile Shahbaz vd. (2015) çalışma sonuçlarını desteklemektedir. F testinin %1 önem düzeyinde ($Prob > F=0,0000$) anlamlı olması modelin genel olarak anlamlı olduğunu gösterir. R^2 değerinin de %68,45 olması bağımsız ve kontrol değişkenlerin bağımlı değişkenin %68,45'lik kısmını açıkladığını geri kalan kısmının ise başka değişkenler tarafından açıklandığını gösterir.

Literatürde, finansal gelişmenin ekonomik büyüme üzerindeki faydalı rolü yapılan birçok çalışmada kanıtlanmıştır. Ancak finansal gelişme ile gelir dağılımı arasındaki bağlantıya ilişkin literatür henüz daha yeni gelişmektedir. Finansal gelişmenin gelir dağılımı üzerindeki etkisine ilişkin teoriler çelişkili tahminler sunmaktadır. Literatürde var olan çalışmaların bir kısmı finansal gelişmeyle gelir eşitsizliği arasında ters U ilişkisinin olduğunu önerirken, bir kısmı da doğrusal ilişki olduğunu önermektedir (Naceur ve Zhang, 2016: 4). Yapılan çalışmalarda, finansal gelişmenin ekonomik faaliyetler için faydalı olduğu belirtilmiş olsa da, artan eşitsizliğin devam eden finansallaşmanın sonucu olup olmadığı konusunda net bir anlayış mevcut değildir. Bu çalışmada, finansallaşma göstergelerinin farklı boyutlarına sahip ülkelerin kapsamlı bir değerlendirmesi bu tartışmayı çözmeye yardımcı olacağı düşünüldüğünden literatüre bu anlamda katkı sağlaması beklenmektedir. Benzer şekilde literatürde küreselleşme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışmada çelişkili tahmin sonuçlarının olması ve artan gelir eşitsizliğinin küreselleşme sonucu olup olmadığına kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi bu tartışmayı çözmeye yardımcı olacağından literatüre bu anlamda katkı sağlaması beklenmektedir.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, ülke politika yapıcılarının söz konusu ülkelerde, küreselleşme ve finansal gelişmenin gelir eşitsizliği üzerindeki olumlu etkisini daha fazla alana yayabilmeleri için;

- Finansal okuryazarlık düzeyini artırmalı,

- Finansal araç çeşitliliğini artırmalı,
- Finansal işlem maliyetlerini minimize etmeli,
- Finansal hizmetlere erişim kolaylığı sağlamalı
- Adil istihdam fırsatları yaratma konusunda daha proaktif önlemler almaları gerekmektedir.

Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda, farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülke grupları karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Çalışmaya daha farklı değişkenler eklenerek veya farklı analiz yöntemleri uygulanarak çalışmalar zenginleştirilebilir. Ayrıca küreselleşme endeksi alt boyutları ile finansal gelişme endeksi alt boyutları da ayrı ayrı analize dahil edilerek çalışmalar zenginleştirilebilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Yönetim ve Ekonomi Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makalenin tamamı Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin PALA tarafından yazılmıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Akbakay, Z. ve Barak, D. (2020). Yükselen Piyasalarda Ekonomik Küreselleşme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(1), 17-34. 7-9194 <http://dx.doi.org/10.17130/ijmeb.700812>
- Atıf, S.M., Srivastav, M., Sauybekova, M. and Arachcige, U. K. (2012). Globalization and Income Inequality: A Panel Data Analysis of 68 Countries. *ZBW-Deutsche Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften, LeibnizInformationszentrum Wirtschaft*, Kiel und Hamburg.
- Asteriou, D., Dimelis, S. and Moudatsou, A. (2014). Globalization and Income Inequality: A Panel Data Econometric Approach for the EU27 Countries. *Economic Modelling*, 36, 592–599
- Bahtiyar, G. (2015). Globalization, Financial Development and Income Inequality. <https://www.igi-global.com/gateway/chapter/127801> (Erişim tarihi: 13.10.2021).
- Balan, F., Torun M. ve Kılıç, C. (2015). Globalization and Income Inequality in G7: A Bootstrap Panel Granger Causality Analysis. *International Journal of Economics and Finance*, 7(10), 192-203. Doi:10.5539/ijef.v7n10p192
- Baş, K. (2009). Küreselleşme ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 49–70.
- Bukhari, M. and Munir, K. (2016). Impact of Globalization on Income Inequality in Selected Asian Countries. *Munich Personal RePEc Archive (MPRA)*, No. 74248, <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/74248/>, (Erişim tarihi: 12.10.2021).
- Çelik, O. (2021). The Nexus between Financial Globalization and Income Inequality: The case of Emerging Market Economies. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 339-355. Doi:10.30794/pausbed.789689
- Çelikel Danişoğlu, A. (2004). Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 5,215-239.
- Çeştepe, H. ve Yıldırım, E. (2016). Türkiye’de Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICAFR 16 Özel Sayısı, 12(12), 12-26.
- Destek, M.A., Okumuş, İ. ve Manga, M. (2017). Türkiye’de Finansal Gelişim ve Gelir Dağılımı İlişkisi: Finansal Kuznets Eğrisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 18(2), 153-165.
- Erikli, S. ve Yücel, A. (2019). Gelir Eşitsizliği Bireylerin Refahını Etkiler mi? Türkiye’den Bulgular. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ASED)*, 3(2), 243-260.

- Haan, J., Pleninger, R. and Sturm, J.E. (2021). Does Financial Development Reduce the Poverty Gap? *Social Indicators Research*, 1-27. Doi:10.1007/s11205-021-02705-8
- Jeong, H. and Kim, S. (2018). Finance, Growth, and Inequality: New Evidence from the Panel VAR Perspective. *Seoul Journal of Economics*, 31(2), 121-143. <https://ssrn.com/abstract=3187163>
- Kavya, T.B. and Shijin, S. (2020). Economic Development, Financial Development, and Income Inequality Nexus. *Borsa İstanbul Review*, 20(1), 80-93. <https://doi.org/10.1016/j.bir.2019.12.002>
- Khyareh, M.M. (2017). Globalization, Income Inequality and Income Distribution: New Evidences from Developed Countries. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 5(1),87-106.
- KOF Swiss Economic Institute, KOF Globalisation Index. <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>, (Erişim tarihi: 28.09.2021).
- Konukman, A. ve Çiftçi, C. (2008). Küreselleşmenin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri. *Ekonomik Yaklaşım*,19(Special), 59-83.
- Lee, C.C., Lee, C.C. and Lien, D. (2020). Income Inequality, Globalization, and Country Risk: A Cross-Country Analysis. *Technological and Economic Development of Economy*, 26(2), 379-404. <https://doi.org/10.3846/tede.2019.11414>
- Lee, W. C., Cheong, T.S. and Wu, Y. (2017). The Impacts of Financial Development, Urbanization and Globalization on Income Inequality: A Regression-based Decomposition Approach. *ADB Working Paper 651*. Tokyo: Asian Development Bank Institute. <https://www.adb.org/publications/impacts-financial-development-urbanization-andglobalization-income-inequality>, (Erişim tarihi: 11.10.2021).
- Levine, R. (2004). Finance and Growth: Theory and Evidence. *Working Paper 10766*, <http://www.nber.org/papers/w10766>, (Erişim tarihi: 29.11.2021).
- Naceur, S.B. and Zhang, R. (2016). Financial Development, Inequality and Poverty: Some International Evidence. *IMF Working Paper*, WP 16(32), 1-28.
- Nguyen, T.C., Vu, T.N., Vo, D.H. and Ha, D.T.T. (2019). Financial Development and Income Inequality in Emerging Markets: A New Approach. *Journal of Risk and Financial Management*, 12(173), 1-14. <https://doi.org/10.3390/jrfm12040173>
- Özcan, G. ve Özmen, İ. (2018). Küreselleşme Yükselen Ekonomilerde Gelir Dağılımını Etkiler Mi? *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 35-52.
- Özcan, S.K. (2013). *Finansal Gelişme ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Peçe, M.A., Ceyhan, M.S. ve Akpolat, A. (2016). Türkiye’de Gelir Dağılımının Ekonomik Büyümeye Etkisi Üzerine Ekonometrik Bir Analiz. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 2(SI 1), 135-148.
- Rodriguez,, T.G., Bolivar, H.R. and Bujari, A.A. (2019). Financial Development and Income Inequality, the Latin America Case. *Contaduría y Administración*, 64(4), 1-16. <https://doi.org/10.22201/fca.24488410e.2019.1902>.
- Sekmen, T. ve Topuz, S.G. (2020). Finansal Gelişme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi: Panel Nedensellik Yaklaşımı. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 511-536. Doi:10.30784/epfad.728262
- Shahbaz, M., Loganathan, N., Tiwari, A.K. and Jahromi, R.S. (2015). Financial Development and Income Inequality: Is There Any Financial Kuznets Curve in Iran? *Soc Indic Res*, 124, 357–382. Doi: 10.1007/s11205-014-0801-9
- Sethi, P., Bhattacharjee, S., Chakrabarti, D. and Tiwari, C. (2021). The Impact of Globalization and Financial Development on India’s Income Inequality. *Journal of Policy Modeling*, 43, 639-656. <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2021.01.002>
- Şahin, D. (2018). Gelişmiş Ülkelerde Finansal Gelişme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisi. *Iğd Üniv Sos Bil Der.*, 15, 299-322.
- Şenol, Z. (2019). Finans Teorisine Uygulamalı Katkılar. (Ed.: Erhan Demireli ve Süleyman Serdar Karaca). *Bölüm: Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme*. Bursa: Ekin Yayın Evi.
- The World Bank, <https://data.worldbank.org/indicator>, (Erişim tarihi: 20.09.2021).

- Tayyar, A.E. (2011). *Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Makro Ekonomik Faktörlerin Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi: Bir Ekonometrik Analiz*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Topal, M. H. (2017). Vergi Yapısının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkelerinden Ampirik Bir Kanıt. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 183-206. <https://doi.org/10.25272/j.2147-7035.2017.5.3.13>
- Tunalı, H. ve Çetinkaya, H. (2019). Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkisi: G7 Ülkeleri Panel Veri Analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi (İKTİSAD)*, 4(10), 224-237. <https://doi.org/10.25204/iktisad.612170>
- Türkmen, S. ve Özbek, S. (2021). Yeni Küreselleşme Döneminde Finansal Gelişmenin, Gelir Eşitsizliği Üzerine Etkileri: E7 Ülkelerinden Yeni Kanıtlar. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 17(2), 419-437. <https://doi.org/10.17130/ijmeb.806487>
- Ünsal, M. E. (2020). Geçiş Ekonomilerinde Hükümet Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizleri. *International Journal of Economics and Politics Academic Researches*, 4(10), 28-35.
- Yerdelen Tataoğlu, F. (2018). Panel Zaman Serileri Analizi: Stata Uygulamalı. İstanbul: Beta.
- Yıldırım, K., Mercan, M. ve Kostakoğlu, S.F. (2013). Satın Alma Gücü Paritesinin Geçerliliğinin Test Edilmesi: Zaman Serisi ve Panel Veri Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(3), 75-95.
- Yücel, D. (2011). *Gelir Dağılımı Teorileri ve Politikaları: Türkiye’de Gelir Dağılımı-Yoksulluk Sorunu*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Zare, R. (2019). Globalization and Income Inequality: Does the Level of Financial Development Matter? *Journal of Money and Economy*, 14(2), 159-175.
- Zhou, L., Biswas, B., Bowles, T. and Saunders, P.J. (2011). Impact of Globalization on Income Distribution Inequality in 60 Countries. *Global Economy Journal*, 11(1), 1-16.

SUMMARY

The aim of the study is to empirically examine the combined effects of globalization and financial development on income inequality in a unified framework for an emerging economy. Panel data analysis method was used to examine the effect of globalization and financial development on income inequality. First, the existence of a correlation between units was examined with the Breusch Pagan (2008) LM test and the Pesaran, Ullah, and Yamagata (2008) NLM test. The stationarities of the variables were examined with the CADF (Cross-sectional Augmented Dickey-Fuller) Panel Unit Root Test. Then, the homogeneity test was applied with Swamy (S) test. The long-term relationship between the variables was analyzed with the Gengenbach, Urbain, and Westerlund Panel Cointegration test. The causality between the variables was analyzed by the Dumitrescu-Hurlin causality test and the coefficients were analyzed by panel regression analysis.

As a result of the panel cointegration test, no long-term relationship was detected between the variables. In a short-term relationship; It has been concluded that there is a bidirectional causality relationship from financial development and inflation to income inequality and a one-way causality relationship from globalization to income inequality. According to these results, the hypothesis that "There is at least one causal relationship between income inequality and globalization and financial development" was accepted. In addition, the results support the "Feedback Hypothesis" existing in the literature, since there is a bidirectional causality relationship between all other variables, except for the

relationship between the globalization index and the Gini index, for the countries examined.

After the short-term causality relationship between the variables in emerging market economies, panel regression analysis was used to determine the short-term coefficients. F statistical test was applied for the selection of the correct estimator method among the panel regression analyzes and it was decided that the fixed or random-effects model was valid according to the statistical result. Hausman test was applied to choose between fixed and random effects models and it was concluded that the fixed effects model was more effective than the test result.

According to the result of the fixed effects model, it has been determined that the effect of financial development on income inequality is statistically significant and negative. These results; Han et al. (2021) and Shahbaz et al. (2015) supports the results of the study. Similarly, it has been determined that the effect of globalization on income inequality is statistically significant and negative. These results; Lee et al. (2020), Tunali and Cetinkaya (2019), Khyarey (2017), Bukhari and Munir (2016), and Zhou et al. (2011) supports the results of the study. In addition, it has been determined that the effect of inflation on income inequality is statistically significant and positive. According to these results, a one-unit increase in inflation causes a 0.066-unit increase in income inequality. These results; Sethi et al. (2021), Destek et al. (2017), and Shahbaz et al. (2015) supports the results of the study. In addition, it has been determined that the effect of inflation on income inequality is statistically significant and positive. These results; Sethi et al. (2021), Destek et al. (2017) and Shahbaz et al. (2015) supports the results of the study

Although it has been stated in the studies that financial development is beneficial for economic activities, there is no clear understanding of whether increasing inequality is the result of continued financialization. In this study, it is expected that a comprehensive evaluation of countries with different dimensions of financialization indicators will contribute to the literature in this sense, as it is thought to help resolve this debate. Similarly, many studies examining the relationship between globalization and income inequality in the literature have contradictory estimation results, and a comprehensive evaluation of whether increasing income inequality is the result of globalization will help to resolve this debate, and it is expected to contribute to the literature.

When the results are evaluated in general, in order for the country policymakers to spread the positive effect of globalization and financial development on income inequality in the mentioned countries;

- Increase the level of financial literacy,
- Increase the diversity of financial instruments,
- Minimizing financial transaction costs,
- Provide easy access to financial services
- They need to take more proactive measures to create fair employment opportunities.